

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

ARKTISEN ALUEEN MUUTOKSEN VAIKUTUS KANADAN TURVALLISUUSPOLIITIIKKAAN

Kandidaatintutkielma

Kadettikersantti
Oskari Keskitalo

Kadettikurssi 97
Maasotalinja
Kranaatinheitinopintosuunta

Maaliskuu 2013

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Kadettikurssi 97	Maasotalinja / Kranaatinheitinopintosuunta
Tekijä	
Kadettikersantti Oskari Keskitalo	
Tutkielman nimi	
Arktisen alueen muutoksen vaikutus Kanadan turvallisuuspolitiikkaan	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika maaliskuu 2013	Tekstisivuja 26 Liitesivuja 3
TIIVISTELMÄ	
<p>Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat arktisella alueella kaikkein suurimmat. Arktisen jääpeitteen sulaminen muuttaa arktista turvallisuusympäristöä. Turvallisuusympäristön muutos heijastuu pohjoisten valtioiden turvallisuuspoliittiseen suunnitteluun. Jäämeren sulamisen seurauksena pohjoiset alueet eivät ole enää tavoittamattomissa, vaan alueella olevat luonnonvarat tulevat olemaan paremmin käytettävissä. Sulaminen avaa myös uusia kulkureittejä. Kylmän sodan jälkeen arktinen alue menetti merkitystään, mutta nyt tilanne on muuttumassa. Laajentuneen turvallisuuden käsite vaikuttaa Kanadan uhkakuvaan arktisella alueella. Itsemääräämisoikeutta korostaakseen Kanada on kehittänyt sekä valvontakykyään että sotilaallista suorituskykyään pohjoisilla alueillaan.</p> <p>Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miksi ja miten arktisen alueen muutos vaikuttaa Kanadan turvallisuusympäristöön. Tutkimusmenetelmäni on diskurssianalyysi, jonka avulla pyrin selvittämään Kanadan kantaa alueeseen mahdollisia uhkakuvia sekä kuinka Kanada toimii muuttunutta uhkakuvaa vastaan. Analyysissä käytetään virallista kantaa edustavia tekstejä, arktista aluetta ja sen kehitystä koskevia tutkimuksia, arktisten valtioiden arktisia strategioita sekä tieteellisiä artikkeleita.</p> <p>Kansainvälinen kiinnostus arktista aluetta kohtaan on kasvanut merkittävästi 2000-luvulla. Ilmastonmuutoksen seurauksena kilpailu luonnonvaroista ja laivareiteistä kiihtyy. Kanadan näkökulmasta kehityssuunta on huolestuttava, sillä Kanadan pohjoisissa osissa sijaitsee sekä luonnonvaroja että varteenotettava laivareitti Luoteisväylä. Alueesta hyötyminen taloudellisesti on usean arktisen valtion kiinnostuksen kohteena. Luonnonvarat ja laivareitit ovat syitä kilpailla arktisen alueen hallinnasta. Kanada panostaa läsnäoloon arktisella alueellaan. Kanadalla on useita projekteja käynnissä, joiden uskotaan vahvistavan Kanadan kykyä valvoa laajoja pohjoisia alueitaan. Valvontakyvyn parantumisen seurauksena myös Kanadan suvereniteetti vahvistuu Jäämeren alueella.</p> <p>Keskeinen johtopäätös on, että arktisen turvallisuuspoliittisen ympäristön muutos on seurausta laajentuneen turvallisuuden käsitteestä sekä ilmastonmuutoksesta. Näiden seurauksena Kanada korostaa suvereniteettiaan, jotta kykenee kontrolloimaan ja valvomaan alueitaan paremmin. Syynä tähän on, että Kanadan on korostettava läsnäoloaan arktisella alueella mikäli kansainvälinen kiinnostus arktista aluetta kasvaa samalla vauhdilla kuin tähänkin saakka. Kilpailu arktisista kulkureiteistä ja taloudellisista resursseista aiheuttanee jännitteitä ja väärinkäyttöä, jolloin on oltava valmis toimimaan ongelmien ratkaisemiseksi. Alueen rauhanomainen kehittäminen on Kanadankin tavoitteena. Alueen kiistat ja ongelmat ratkaistaan välittömällä läsnäololla ja valvonnalla, ei asevoimien vaikutuksella.</p>	
AVAINSANAT	
Arktinen alue, Kanada, Jäämeri, Turvallisuuspolitiikka, Ilmastonmuutos	

ARKTISEN ALUEEN MUUTOKSEN VAIKUTUS KANADAN TURVALLISUUSPOLIITIIKKAAN

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUSKYSYMYS	2
1.2	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	3
1.3	LÄHDEAINEISTON ESITTELY JA KRITIIKKI.....	4
1.4	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA RAJAUKSET	5
2	ARKTISEN ALUEEN TURVALLISUUSPOLIITTISEN YMPÄRISTÖN MUUTOS 2000- LUVULLA	6
2.1	ARKTINEN ALUE JA ARKTISTEN VALTIOIDEN ESITTELY	7
2.2	ARKTISEN ALUEEN MUUTOS.....	9
	2.2.1 Haavoittuva ympäristö ja ilmaston lämpeneminen.....	10
	2.2.2 Taloudelliset mahdollisuudet – arktisesta alueesta hyötyminen.....	12
	2.2.3 Luonnonvarat	13
	2.2.4 Luoteisväylä – Northwest Passage	13
3	TURVALLISUUSPOLIITTINEN MUUTOS ARKTISELLA ALUEELLA KANADAN NÄKÖKULMASTA.....	16
3.1	KANADAN UHKAKUVAN MUUTOS KYLMÄSTÄ SODASTA NYKYHETKEEN.....	16
	3.1.1 Kylmä sota ja vuosikymmen kylmän sodan jälkeen	16
	3.1.2 2000-luku ja turvallisuuspoliittisen ympäristön uusi muutos	17
3.2	SUVERENITEETIN YLLÄPITO.....	19
3.3	MUUTOKSEN SEURAUKSET JA KANADAN TOIMET	20
4	JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUSANAT	24
4.1	TUTKIMUKSEN TUOTTAMAT JOHTOPÄÄTÖKSET.....	24
4.2	TUTKIMUKSEN ANALYSOINTI JA JATKOTUTKIMUSTARPEET	26

LÄHTEET

LIITTEET

ARKTISEN ALUEEN MUUTOKSEN VAIKUTUS KANADAN TURVALLISUUSPOLIITIIKKAAN

1 JOHDANTO

Ilmastonmuutoksen vaikutukset arktisella alueella ovat suuremmat, kuin missään muualla maapallolla.¹ Mikäli kehitys jatkuu kuten tutkijat arvioivat, on valtioiden otettava kantaa arktisen alueen muuttuvaan tilanteeseen. Tästä osoituksena ovat valtioiden arktiset strategiat, joita arktisen alueen valtiot Kanada, Venäjä, Pohjoismaat ja Yhdysvallat luovat ja kehittävät.² Tähän päivään mennessä ainakin kaikki Arktisen neuvoston³ jäsenvaltiot ovat luoneet omat arktiset strategiansa tai suuntalinjansa. Arktisen neuvoston valtioiden arktisten strategioiden suurimmat erot syntyvät valtioiden erilaisista tavoitteista arktista aluetta kohtaan.

Tutkimus kohdistuu Kanadan muuttuneeseen suhtautumiseen arktista aluetta kohtaan. Arktinen alue elää muutoksessa, jonka seurauksena Kanadankin suhtautumisen koskemattomaan pohjolaan on muututtava. Kanada tunnistaa pohjoisen nopean muutoksen ja on havainnut kasvaneen kansainvälisen kiinnostuksen kasvun arktista aluetta kohtaan.⁴

Kanada on arktisen alueen tutkimuksen edelläkävijä ja arktinen suurvalta.⁵ Kanadan rooli Arktisessa neuvostossa on merkittävä. Kanada on yksi arktisen neuvoston perustajajäsenistä ja ensimmäinen puheenjohtajavaltio. Kanada korostaa vahvasti suvereniteettiaan alueella ja haluaa vaikuttaa arktisten alueiden ja politiikan kehityksen suuntaan.⁶ Kanadasta tulee puheenjohtajavaltio jälleen vuonna 2013, mikä mahdollistaa valtion omien tavoitteiden ajamisen en-

---

¹ Suomen arktinen strategia, s. 10, 2010

² Heininen, Lassi & Palosaari, Teemu. Jäitä poltellessa, s. 24, 2011

³ Arktinen neuvosto on pohjoisten valtioiden korkean tason foorumi, jossa keskustellaan arktisten alueita koskevista asioista ja ongelmista. Arktiseen neuvostoon kuuluvat Islanti, Kanada, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska, Venäjä ja Yhdysvallat.

⁴ Our North, Our Heritage, Our Future, s. 1, 2009

⁵ Suomi ja Kanada – Pohjoiset kumppanit, s. 6, 2011

⁶ Sama, s. 6, 2011

tistä paremmin. Kuten tyypillistä on, varsinaisista tavoitteista puheenjohtajakaudelle on oltu toistaiseksi vaitonaisia. Usein uusi puheenjohtajavaltio perii edelliseltä puheenjohtajavaltiolta osan sen ajamista asioista ja näin ollen Kanada jatkaa Ruotsin aloittamalla taloudellisen kestävä kehityksen tiellä.⁷

Arktisista valtioista Kanada pyrkii korostamaan suvereniteettiaan alueella,⁸ ja Kanadan panostus arktiseen alueeseen turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta on Venäjän ja Norjan ohella yksi suurimmista. Suuri osa Kanadan luonnonvaroista kuten öljy, kaasu ja malmit sijaitsevat arktisella alueella, mikä lisää alueen merkitystä.⁹ Kanadalla on runsaasti alueitaan koskevia omistajuuskiistoja, muun muassa Yhdysvaltojen ja Tanskan kanssa, joiden seurauksena Kanada on pyrkinyt korostamaan suvereniteettiaan hallitsemillaan alueilla. Kanada kokee suvereniteettinsa uhatuksi arktisilla merialueilla niin, että pyrkii vahvistamaan sotilaallista läsnäoloaan. Tämä korostuu Kanadan arktisessa strategiassa.¹⁰

1.1 Tutkimuskysymys

Lassi Heininen ja Teemu Palosaari julkaisivat kirjassaan *Jäitä poltellessa – Suomi ja arktisen alueen tulevaisuus väitteen:*

”--koska arktiset kysymykset ovat sen (*Kanadan*) ulkopolitiikan keskeinen painopistealue.”¹¹

On tarpeellista selvittää, miksi arktinen alue on noussut 2000-luvulla niin tärkeäksi tekijäksi, että arktisen alueen turvallisuuspoliittinen merkitys on kasvanut ja Kanada korostaa arktista aluetta turvallisuuspoliittisessa suunnittelussa. Vuonna 2004 Kanadan turvallisuuspoliittinen selonteko, *Securing an open society: Canada's National Security Policy*, ei sisällä yhtään viittausta arktiseen alueeseen.¹² Neljässä vuodessa arktinen alue on otettu mukaan myös Kanadan turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Vuonna 2008 *Canada First Defence Strategy* (CFDS) yksi kuudesta asevoimille annetuista vaatimuksista sisälsi arktisen alueen. Selonteon mukaan

⁷ Canada and the Arctic Council: What Will Change In 2013-2015?, <http://www.cigionline.org/articles/2012/08/canada-and-arctic-council-what-will-change-2013-2015>, vierailtu 27.2.2013

⁸ Our North, Our Heritage, Our Future, s. 1, 2009

⁹ Suomi ja Kanada – Pohjoiset kumppanit, s. 7, 2008

¹⁰ Heininen & Palosaari, s. 56, 2011 ja *Canada First Defence Strategy* s. 6, 2008

¹¹ Sama, s. 26, 2011

¹² *Securing an open society: Canada's National Security policy*, 2004

Kanadan asevoimilla on oltava kyky toteuttaa päivittäisiä tehtäviä myös arktisella alueella.¹³ Edellä mainitut asiat johtivat tutkimuskysymykseen:

Miksi ja miten arktisen alueen muutos vaikuttaa Kanadan pohjoiseen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön?

johon liittyvät alakysymykset:

Mitkä ovat arktisen alueen merkityksen kasvuun johtaneet tekijät, jotka on otettava huomioon turvallisuuspoliittisessa suunnittelussa?

Minkälaisiin uhkiin Kanada varautuu arktisella alueellaan, ja kuinka niiden torjuntaan varaudutaan?

Onko Kanadan varautuminen muuttuneeseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen nähden riittävä?

Tutkimuksen lähteinä käytetään tutkimuskirjallisuutta aiheesta, valtioiden arktisia strategioita sekä painettuja että internetissä julkaistuja tieteellisiä artikkeleja. Tutkimuksen painopiste on arktisen alueen tilanteen ja kehityksen vaikutus Kanadan turvallisuuspolitiikkaan 2000-luvulla. Kanada on arktisen alueen edelläkävijä ja toimii tässä asiassa suunnannäyttäjänä. Kanadan toimista voi olla löydettävissä trendejä ja kehityssuuntia arktisen alueen turvallisuuspoliittiseen suunnitteluun. Arktisen alueen muutoksen seuraukset ovat maailmanlaajuisesti kaikkia koskevia.

1.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmä on diskurssianalyysi. Diskurssianalyysi on tutkimuskeino, joka kohdistuu tekstiin, puheeseen tai kielenkäyttöön erilaisista näkökulmista. Jo yksittäiselle sanalle voidaan saada useampia eri merkityksiä, riippuen kontekstista, jossa se on ilmaistu. Kaikki sanat eivät ole yksiselitteisiä. Diskurssianalyysissä voidaan erottaa kaksi tutkimusperinnettä, makrotasoinen ja mikrotasoinen diskurssianalyysi. Ensin mainittu kiinnittää huomion kokonaisia yhteiskuntia muovaavien tiedon muodostumisen historiassa. Tästä esimerkkinä on, miten tiedostamattomat käsityksemme normaalista tai haluttavasta ovat muokkautuneet. Jälkimmäinen tut-

---

¹³ Canada First Defence Strategy, s. 3, 2009

kimusperinne kohdentaa kiinnostuksensa tapaan, miten kielenkäyttö muokkaa toimintaa konkreettisissa tilanteissa. Diskurssianalyysi sopii strategian tutkimukseen. Diskurssianalyysiä voidaan käyttää tutkittaessa esimerkiksi suhtautumista politiikkaan ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin.¹⁴

1.3 Lähdeaineiston esittely ja kritiikki

Tutkimukseni ensisijaiset lähteet ovat Kanadan virallista kantaa edustavat julkaisut, jotka käsittelevät Kanadan arktista strategiaa sekä arktista aluetta koskevaa turvallisuuspoliittista suunnittelua. Toinen tärkeä lähde on Arktisen neuvoston jäsenvaltioiden arktiset strategiat, joista voi havainnoida poliittista ilmapiiriä ja päätöksenteon perusteita. Kunkin valtion arktinen strategia kuvaa valtion omaa suhtautumista arktiseen alueeseen. Vaarana on kapeakatseisuus tutkimuksen edetessä, mikäli kaikkia strategioita ei kyetä avarasti tulkitsemaan.

Tutkimustani tukee myös tutkimuskirjallisuus, josta suurin osa käsittelee arktisen alueen kehitystä 2000-luvulla ja lähitulevaisuudessa. Turvallisuuskulman löytämisessä edesauttavat Pohjois-Amerikassa tehtyjen upseerien tutkimukset, jotka käsittelevät arktisen alueen kehitystä turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Lähteinä käytetään tutkimuksia, jotka käsittelevät turvallisuuspoliittista kehitystä, mutta haasteena tutkimuskirjallisuudessa on usein niiden ympäristölähtökohtainen lähestymistapa. Toinen haaste tutkimuskirjallisuudessa on, että todennäköisimmätkin skenaariot tulevaisuuden kannalta ovat vain valistuneita arvioita tai arvauksia. Vertailemalla useampia lähteitä ja toteamalla samankaltaisuuksia lähteiden välillä, on todenmukaisen tapahtumaketjun löytäminen mahdollista.

Neljäntenä tutkimuksen lähteenä ovat painetut ja Internetissä julkaistut tieteelliset artikkelit sekä asiantuntijoiden haastattelut. Arktiseen alueeseen erikoistuneet tutkijat ovat arvokkaita lähteitä tutkimukseni kannalta. Haasteena kahdessa edellä mainitussa on kapeakatseisuus ja takertuminen lähteisiin, joiden taustalle ei ole riittävästi perusteita. Artikkelit ja haastattelut edustavat usein vain henkilön omaa mielipidettä. Ennen kaikkea näissä lähteissä on oltava hyvin kriittinen johtuen julkaistun materiaalin luonteesta.

Materiaalia on paljon tutkimukseen liittyen. Rajauksella on mahdollista löytää kattava joukko diskursseja, joiden avulla kyetään vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

---

¹⁴ Sama, s. 46, 2008

1.4 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja rajaukset

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on Kanadan toimenpiteet ja varautuminen muuttuneeseen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön arktisella alueella. Tutkimuksessa pyritään induktiivisella päättelyllä keskittymään Kanadan arktista aluetta koskevaan turvallisuuspolitiikkaan, ja selvittämään, miksi arktinen alue on noussut Kanadassa tärkeäksi kysymykseksi. Tavoitteena on löytää tutkimuslähteistä turvallisuuspoliittiseen kehitykseen liittyvät viittaukset ja seikat, jotka määrittävät Kanadan toimintaa arktisella alueella.

Arktinen alue on työssä rajattu koskemaan aluetta, joka on pohjoisen napapiirin yläpuolella. Pohjoinen napapiiri käsittää työssä 66,5 leveysasteen pohjoisalueen. Todellisuudessa napapiiri liikkuu noin 15 metriä vuodessa pohjoisen ja etelän välillä, sillä se määritellään ekliptikan¹⁵ mukaan.¹⁶

Tutkimus käsittää tapahtumia kylmän sodan päättymisestä tähän päivään, pääpainon ollessa 2000-luvun tapahtumissa. Arktisen muutoksen seuraukset ovat nousseet vasta ilmastonmuutoksen todentamisen jälkeen tärkeäksi puheenaiheeksi myös turvallisuuspoliittisessa keskustelussa. Kylmän sodan jälkeen arktista aluetta koskenut turvallisuuspoliittinen keskustelu on ollut varsin hiljaista, mutta virinnyt uudelleen 2000-luvun puolella.

---

¹⁵ Ekliptikan kaltevuus on Maan ratatason eli ekliptikan ja päiväntasaajan välinen kulma. (<http://www.astro.utu.fi/zubi/sphere/obl.htm>)

¹⁶ Napapiiri, <http://www.astro.utu.fi/zubi/sphere/arctic.htm>, vierailtu 5.10.2012

2 ARKTISEN ALUEEN TURVALLISUUSPOLIITTISEN YMPÄRISTÖN MUUTOS 2000-LUVULLA

Käsitteenä turvallisuus on käynyt suuren muutoksen kylmän sodan jälkeen. Kärjistäen voidaan sanoa, että kylmän sodan aikaan valtion turvallisuus määrittyi sen mukaan, kuinka hyvin valtio kykeni sotilaallisesti turvaamaan alueensa. Kehityssuuntana kylmän sodan jälkeen oli liittoutua muiden valtioiden kanssa, mikäli valtio ei yksinään kyennyt turvaamaan alueitaan. Kansan kokema turvallisuus kulminoitui kykyyn voittaa mahdollinen sota.¹⁷

Kylmän sodan jälkeen turvallisuuden käsitettä ja ymmärrystä laajennettiin. Valtion tasolta turvallisuus tuotiin ihmisten tasolle, ja turvallisuus ymmärrettiin enemmän yksittäisen henkilön kokemana turvallisuutena kuin valtiota uhkaavana kriisitilana. Tämän seurauksena syntyi laajennut turvallisuuskuva ja uhkien määrä lisääntyi.¹⁸ Laajan turvallisuuden käsite leveni sisältämään ympäröivän maailman yllättävät muutokset. Nämä muutokset vaikuttivat yksittäisen henkilön kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Laaja turvallisuus käsitteenä sisälsi muun muassa talouden, luonnon ja kulttuurin. Uhka mitä tahansa edellä mainittua kohtaan uhkasi turvallisuutta.¹⁹ Laajentunut turvallisuuden käsite näkyy Kanadan arktisen turvallisuuden suunnittelussa. Kanadan arktinen strategia määrittää neljä osa-aluetta, jotka kaikki laajentuneen turvallisuuskäsitteen mukaan koskevat jollain tasolla turvallisuutta. Nämä neljä osa-aluetta ovat arktisen suvereniteetin korostaminen, sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen, luonnon- ja ympäristönsuojelu sekä pohjoisen hallinnon kehittäminen.²⁰

Kanada on yksi Arktisen neuvoston perustajajäsenistä, ja aktiivinen toimija arktisella alueella. Tämä on luonnollinen ilmiö, sillä Kanadalla on arktisella alueella runsaasti maata ja väestöä. Kanadan arktinen alue on suuri, kaksi viidesosaa koko valtion pinta-alasta.²¹ Välimatkat arktisella alueella Kanadan sisällä ovat pitkiä ja pohjoinen on eristyksissä valtaväestöstä. Kahden suuren pohjoisen kaupungin, Nunavitin ja Yellowknifen, välinen etäisyys on 1 912 km.²² ²³ Vertailun vuoksi Hangosta Utsjoelle on noin 1 300 kilometriä. Osittain suuren maa-alan takia

¹⁷ Huebert, Rob. Canadian Arctic Sovereignty and Security in a Transforming Circumpolar World, s. 3, 2009.

¹⁸ Eskola, Susanna. Turvallisuus käsitteenä, s. 1, 2008

¹⁹ Huebert, s. 4, 2009.

²⁰ Our North, Our Heritage, Our Future, s.2, 2009

²¹ Canada and the Arctic region, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/canada>, vierailtu 27.2.2013

²² Arctic Integrating Concept, s. 14, 2010

²³ Katso Liite 1

Kanadan pohjoisosa on väestötiheydeltään harvaa. Kanadan pohjoisosissa asuu noin 110 000 asukasta ja heistä noin 50 % ovat alkuperäisasukkaita.²⁴

Kanadan pohjoisosa on kaukainen ja harvaan asuttu alue, jonne kulkeminen on haastavaa. Lentoreitit ja talvisin jäätiet ovat tärkeässä roolissa hyödykkeiden toimittamisessa pohjoiseen.²⁵ Kuljetus- ja ylläpitokustannukset ovat korkeat, joten on aiheellista kysyä, miksi Kanada edes tukee pohjoisia toimiaan näin laajamittaisesti. Kysymystä tukee fakta, että arktisella alueella asuu alle 0,5 % koko väestöstä. Kanada asettaa kuitenkin suuret odotukset pohjoisiin mahdollisuuksiinsa. Tutkimustyöt osoittavat arktisen alueen tarjoavan lukuisia mahdollisuuksia taloudelliseen menestykseen. Arktisella alueella arvioidaan olevan 20 - 30 % käyttöönottamattomista kaasuvaroista. Käyttöönottamattomia öljyvaroja alueella arvioidaan olevan 5 - 13 %.²⁶ Lisäksi alueella on todettu olevan nikkeliä, kuparia, kivihiiltä, kultaa, urania ja rautaa.²⁷ Taloudelliset mahdollisuudet, uusien löytäminen ja vanhojen ylläpito, ovat Kanadalle yksi neljästä tavoitteesta arktisella alueella.²⁸

Yksi osa Kanadan arktista strategiaa on Kanadan ainutlaatuisen pohjoisen luonnon suojeleminen. Kanada pitää puhdasta luontoa osana imagoaan ja kanadalaisille ympäristönsuojelu on tärkeässä asemassa.²⁹ Ylpeydestä pohjoistaan kohtaan kertoo Kanadan hallituksen luoman arktisen strategian nimi: ”Our North, Our Heritage, Our Future”, vapaasti suomennettuna: ”Pohjoisemme, perintömme, tulevaisuutemme”. Tämä kielii niistä arvoista, joita Kanada pohjoistaan kohtaan tuntee. Kanadan pohjoisen strategian kaksi muuta painopistealuetta ovat pohjoisen hallinnon kehittäminen ja suvereniteettinsa ylläpito ja vahvistaminen.³⁰

2.1 Arktinen alue ja arktisten valtioiden esittely

Arktinen alue voidaan määritellä esimerkiksi napapiirin, arktisten alkuperäiskansojen kotiseutalueiden, metsänrajan, ikiroudan, lämpötilan tai merijään perusteella.³¹ Tässä työssä arktinen alue käsittää Napapiirin pohjoispuolisen alueen. Kanada sijaintinsa puolesta on luonnollinen toimija alueella. Kanadalla, toisin kuin esimerkiksi Suomella, on myös tavoitteena hyötyä Jäämerestä taloudellisesti, sillä se on yksi viidestä Jäämeren rantavaltiosta. Neljä muuta ovat

²⁴ Arctic Integrating Concept, s. 16, 2010

²⁵ Sama, s. 15, 2010

²⁶ Gautier, Donald. Assessment of Undiscovered Oil and Gas in the Arctic, <http://www.sciencemag.org/content/324/5931/1175>, vierailtu 8.8.2012

²⁷ Natural Resources, <http://arctic.ru/natural-resources>, vierailtu 13.6.2012

²⁸ Our North, Our Heritage, Our Future, s. 3, 2009

²⁹ Sama, s. 3, 2009

³⁰ Sama, s. 3, 2009

³¹ Suomen arktinen strategia, s. 8, 2010

Yhdysvallat, Norja, Venäjä ja Tanska Grönlannin takia. Kanadalla on rantaviivaansa vedoten oikeus hyödyntää merialueitaan.

Kullakin valtiolla on arktiseen alueeseen oma näkemyksensä. Näkemys on sidoksissa valtion tavoitteisiin arktiseen alueeseen liittyen. Arktisen alueen suvereniteettiin ja turvallisuuteen panostavat kaikki viisi rannikkovaltiota: Kanada, Norja, Tanska (Grönlanti), Venäjä ja Yhdysvallat.³² Syynä lienee varmistelu siitä, etteivät kyseiset valtiot jää ulos taloudellisista mahdollisuuksista, joita arktinen alue pitää sisällään. Jäämeren rantavaltioilla on rannikkoonsa vedoten oikeus hyödyntää aluemeriään, sen pohjaa, ilmatilaa sekä kaikkea mitä nämä edellä mainitut pitävät sisällään.³³ Kaikki arktisen neuvoston valtiot pyrkivät hyötymään taloudellisesti arktisen alueen kehityksestä. Tämä on tärkeä tekijä useiden maiden strategioissa.³⁴

Kuljetus, ja ennen kaikkea merikuljetus, on noussut yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista Kanadan, Islannin, Suomen, Venäjän ja Yhdysvaltojen strategioissa.³⁵ Näiden valtioiden näkemys perustuu sulamisen seurauksena avautuvien Koillisväylän (engl. ”Northern Sea Route”, NSR) sekä Luoteisväylän (”Northwest Passage”, NWP) hyödyntämiseen tulevaisuudessa. Koillisväylä kulkee Venäjän pohjoispuolelta Murmanskista Beringin salmelle. Koillisväylän sulamiseen ja suotuisaan kehitykseen uskotaan venäläisten joukossa ja venäläisten kiinnostus linjan hyödyntämiseen on ilmiselvää. Venäjän tavoitteena on Koillisväylää edesauttavan riittävän infrastruktuurin, viestiyhteyksien sekä huollon toimien järjestäminen toimintavalmiiksi vuoteen 2015 mennessä.³⁶

Ympäristö ja sen suojelun merkitys korostuu useimmissa arktisten valtioiden strategioissa. Ainoastaan Tanska ja Venäjä jättävät sen tärkeimpien tavoitteidensa ulkopuolelle.³⁷ Maat jotka sitovat identiteettinsä puhtaaseen ja ainutlaatuiseen luontoon, kuten esimerkiksi Suomi ja Kanada tekevät, pitävät luontoa ja sen säilyvyyttä merkittävänä tekijänä strategioissaan.

Kansainvälistä yhteistyötä, kestäväää kehitystä ja alkuperäiskansojen huomioimista päätöksenteossa peräänkuuluttavat kaikki Arktisen neuvoston jäsenmaat. Aluetta koskeviin ongelmiin ja haasteisiin pyritään vastaamaan myös kansainvälisessä toimielimessä, Arktisessa neuvostossa. Arktinen neuvosto perustettiin vuonna 1996 Ottawan julistuksessa, tarkoituksena tarjota halli-

³² Heininen & Palosaari, s. 56, 2011

³³ Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus ja sen XI osan soveltamiseen liittyvä sopimus, l. 5/179

³⁴ Heininen & Palosaari, s. 56, 2011

³⁵ Esimerkiksi: Suomen arktinen strategia, s.24-28, National Security Presidential Directive-66, kohta F, s. 5

³⁶ Zysk, Katarina. Russia's Arctic Strategy – Ambitions and Constraints, s. 105, 2010

³⁷ Heininen & Palosaari, s. 56, 2011

tusten välinen foorumi, johon otettiin mukaan myös alkuperäiskansojen edustajat. Arktinen neuvosto pyrkii vastaamaan tyypillisiin arktisiin haasteisiin, ennen kaikkea kestävästä kehitystä sekä ympäristönsuojelua koskeviin ongelmiin.³⁸

2.2 Arktisen alueen muutos

Kansainvälinen kiinnostus arktista aluetta kohtaan on kasvanut viimeisen kahden vuosikymmenen aikana.³⁹ Arktisen alueen merkitys on kasvanut kylmän sodan aikakaudesta. Kylmän sodan aikaan arktinen napapiiri oli raja-alue Neuvostoliiton ja Pohjois-Amerikan välillä. Alueen strateginen merkitys korostui mannertenvälisen ohjusuhkan näyttämönä. Erityisesti Yhdysvalloilla oli huoli mannertenvälisen ohjusten ampumisesta napajäätikön yli. Tähän uhkaan vastattiin aikanaan perustamalla DEW-linja (Distant Early Warning line). DEW-linja oli Kanadan ja Yhdysvaltojen yhteistyössä rakentama, Kanadan pohjoisella rannikolla sijainnut tutkajärjestelmä, jonka tarkoituksena oli antaa ennakkovaroitus Jäämereltä lähestyvistä uhasta.⁴⁰

Yleisen kiinnostuksen kasvu arktista aluetta kohtaan on seurausta ilmaston lämpenemisestä, jonka vaikutuksesta Jäämeren jääpeite sulaa. On ymmärrettävä, että Jäämeri on meri, jota peittää jäätikkö toisin kuin toinen ikijää Etelämanner. Viimeisimmät tutkimustulokset osoittavat, että Jäämeri sulaa odotettua nopeammalla tahdilla.⁴¹ Tällä on kauaskantoisia vaikutuksia ilmastoon, talouteen ja turvallisuuteen. Jäämassan sulamisen seurauksena maapallon lämpeneminen kiihtyy ja pohjoiset alueet tarjoavat mahdollisuuden hyödyntää luonnonvaroja taloudellisesti. Edellä mainitut tekijät yhdessä vaikuttavat alueen sosiaaliseen, taloudelliseen sekä turvallisuuden liittyvään kehitykseen.

Luonnonvarat eivät ole ainoa syy, miksi kansainvälinen kiinnostus on hiljalleen kääntymässä arktista aluetta kohti. Sulamisen seurauksena aukeavat kaksi laivaväylää: Koillis- ja Luoteisväylä. Koillisväylä lyhentää laivamatkaa Euroopasta Aasian markkinoille joidenkin arvioiden mukaan jopa kolmanneksella.⁴²

³⁸ Arctic Council, <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/history>, vierailtu 10.3.2013

³⁹ Suomen arktinen strategia, s. 4-9, 2010

⁴⁰ Abell, Tarn. Arctic Security in a Warming World, s. 2, 2010

⁴¹ Arktinen merijää hupenee odotettua nopeammin,

<http://www.hs.fi/ulkomaat/Arktinen+merij%C3%A4+hupenee+selv%C3%A4sti+oletettua+nopeammin/a1305592206011>, vierailtu 24.8.2012

⁴² Suomen arktinen strategia, s. 26, 2009

Kanadan kiinnostus kohdistuu ennen kaikkea Luoteisväylään⁴³, joka kulkee Kanadan rannikkoa myötäillen Kanadan alueiden halki, kulkien myös rannikkoa pitkin ”sisävesistönä”. Kanadan turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin arktisella alueella liittykin läheisesti Luoteisväylän turvaaminen ja riittävän valvonnan järjestäminen lisääntyvälle liikenteelle. Jännitteitä syntyy siitä, että Kanada näkee Luoteisväylän enemmän sisävesistönään, kuin kansainvälisenä kulku-reittinä.⁴⁴ Ainakin Yhdysvallat ja Kiina ovat ilmaisseet kiinnostuneensa Luoteisväylän hyödyntämisestä laivareiteissään Tyyneltä mereltä Atlantille.⁴⁵

2.2.1 Haavoittuva ympäristö ja ilmaston lämpeneminen

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät pohjoisen Kanadan luonnossa. Ikiroudan, jäätiköiden ja Jäämeren sulaminen ovat Kanadan arktista aluetta uhkaavia ympäristön muutoksia. Kanada arvioi näiden muutosten seuraukset vakaviksi, joiden vaikutukset eivät ainoastaan yletä pohjoisosissa asuviin kanadalaisiin vaan koko kansaan.⁴⁶ Kanadalla on selkeät tavoitteet ympäristönsä suojelemiseen monestakin syystä. Kanadan arktinen luonto vetää matkailijoita puoleensa, mikä on Kanadan taloudelle ja julkisuuskuvulle merkittävä tekijä.⁴⁷

Kanadan on turvallisuuspoliittisessa suunnittelussa otettava huomioon pohjoisen luonnon suotuinen ja kestävä kehitys. Kanada ehkäisee pohjoista aluetta kohtaavia uhkia kehittämällä järjestelmiä saastumisen ehkäisemiseksi. Kanadan rannikkovartiostolla (Canadian Coast Guard) on merkittävä rooli tämän tehtävän täyttämiseksi. Kuten Kanadan arktinen strategia määrittää, on Kanadan rannikkovartiostolla ja yhteisöillä oltava riittävä kalusto ja valmius toimia hätätilanteissa.⁴⁸ Ennen kaikkea valvontatyön merkitys korostuu kanadalaisten ennaltaehkäisevänä toimintona.

Ilmastonmuutos on herättänyt ihmisten huomion vasta 1990-luvun lopusta alkaen. Ilmastonmuutoksella on ollut arktiseen alueeseen dramaattisia vaikutuksia ja lämpenemisen vaikutukset ovat arktisella alueella suuremmat kuin missään muualla maapallolla. Ilmaston lämpeneminen on kasvihuonekaasujen aiheuttama tapahtuma, jonka aiheuttaa fossiilisten polttoaineiden käyttö energiantuotantoon. Fossiilisten polttoaineiden käytön ja sademetsien tuhoamisen

⁴³ Katso Liite 2

⁴⁴ Stephen Harper renews hunt for Franklin ships long lost to the Arctic depths, <http://news.nationalpost.com/2012/08/23/stephen-harper-franklin-expedition/>, vierailtu 24.8.2012

⁴⁵ Military Security, Energy Resources, and the Emergence of the Northwest Passage: Canada’s Arctic Dilemma http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2012/0106/ca/dobransky_arctic.html, vierailtu 24.8.2012

⁴⁶ Our North, Our Heritage, Our Future, s. 8, 2009

⁴⁷ Sama, s. 24, 2009

⁴⁸ Sama, s. 26, 2009

seurauksena ilmakehän hiilidioksidipitoisuus nousee, eikä lämpö pääse karkaamaan maapal-
lolta kuten ennen.⁴⁹ Alueen ainutlaatuisen olosuhteiden vuoksi arktiset ekosysteemit ovat eri-
tyisen herkkiä muutoksille. Vauriot palautuvat hitaasti, jos lainkaan.⁵⁰

Tutkijoiden keskuudessa ilmastonmuutoksesta ja sen laajuudesta ei olla yksimielisiä. Muutok-
sen nopeus on kuitenkin yllättänyt tutkijakunnan kautta linjan. Vuonna 2004 Arctic Climate
Impact Assessment (ACIA) kokosi maailman johtavien tutkijoiden arvioita ilmastonmuutok-
sen vaikutuksia arktiseen alueeseen.⁵¹ Tällöin heidän ennustuksensa oli, että arktinen jääpeite
olisi sulanut vuoteen 2100 mennessä. Kuitenkin vain viisi vuotta myöhemmin, vuonna 2009
uudet tutkimukset ennustivat jääpeitteen olevan kokonaan sulanut vuoteen 2030 mennessä.
David Barber, yksi Kanadan johtavista arktisen alueen asiantuntijoista, pitää tätäkin arvioita
liian optimistisena ja ennusti, että Kanadan arktinen alue olisi vapaa jääpeitteestä suurimman
osan kesästä 2015.⁵²

ACIA:n tutkimustulokset 2004 Kanadaa koskevalta osalta ovat seuraavat:

- 1) Arktinen ilmasto lämpiää aiheuttaen suuria muutoksia arktiselle alueelle. Arktisella alueella
lämpötilan kasvu on lähes kaksi kertaa suurempaa kuin muualla maailmassa. Lämpötilan nou-
su johtaa lyhyempiin ja lämpimämpiin talviin sekä jääpeitteen sulamiseen.
- 2) Ilmastonmuutoksella arktisella alueella on maailmanlaajuiset seuraukset. Ennen kaikkea
jään sulaminen johtaa maapallon lämpenemiseen. Tämä johtuu siitä, että auringon säteet ta-
kaisin avaruuteen heijastava jää- ja lumipeite sulaa pois. Seurauksina ovat merenpinnan nousu
ja mahdollisesti hidastuvat merivirtaukset.
- 3) Jäämeren rannikolla elävät yhteisöt tulevat altistumaan enemmän myrskyille. Vakava eroo-
sio syö rantoja, ja nousevan merenpinnan takia suuremmat aallot ja myrskyt saavuttavat ran-
nikon. Joillain alueilla ikiroudan sulaminen yhdistettynä jo valmiiksi herkkään ekosysteemiin
voi johtaa suuriin mullistuksiin luonnossa.
- 4) Jääpeitteen sulaminen lisää todennäköisesti meriliikennettä alueilla, joissa liikenne toistai-
seksi on olematonta tai vähäistä. Sulaminen pidentää meriliikenteelle suotuisaa liikennöinti-
kautta. Myös luonnonvarat tulevat käytettäviksi alueilta, jotka ovat toistaiseksi tavoittamatto-

⁴⁹ The Climate, Environmental Issues, http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/bilateral_relations_bilaterales/arctic-arctique.aspx?lang=eng&view=d, vierailtu 9.11.2012

⁵⁰ Suomen arktinen strategia, s. 15, 2010

⁵¹ Hassol, Susan. Impacts Of a Warming Arctic, 2004

⁵² Huebert, s. 10, 2009

missa. Ennen kaikkea öljy- ja maakaasuvarat ovat helpommin saavutettavissa. Tämän seurauksena suvereniteetti ja turvallisuus ovat huolenaiheina, kun liikenne pohjoisilla alueilla kasvaa.

5) Ohenevan jäätikön seurauksena syntyy häiriöitä maa- ja merikuljetuksissa. Käytössä olevat jäätiet tulevat pidemmiksi ajoiksi käyttökelvottomiksi, kun sulaminen alkaa aiemmin keväällä ja jäätyminen myöhemmin syksyllä. Tämän seurauksena liikenne siirtynee entistä enemmän merireiteille vanhojen teiden käydessä huonokuntoisiksi. Teollisuudelle äärimmäisen tärkeät huolto- ja täydennyskuljetukset tulevat tarvitsemaan uudelleenjärjestelyjä.

6) Alkuperäisasukkaisiin ilmastonmuutos vaikuttaa taloudellisesti ja kulttuurillisesti. Monet alkuperäiskansat elävät ravinnonlähteistä, jotka ovat nyt uhattuina. Muuttuvat ilmasto-olosuhteet tulevat aiheuttamaan ihmisille terveydellisiä haasteita.⁵³

2.2.2 Taloudelliset mahdollisuudet – arktisesta alueesta hyötyminen

Kanadan pohjoisissa osissa ennustetaan odottavan valtava luonnonvarojen potentiaali. Mitä enemmän arktista aluetta pyritään käyttämään taloudellisesti hyväksi, sitä enemmän taloudellinen turvallisuus korostuu. Pohjoisten alueiden tutkimuksen sekä uusien teknologioiden kehittämisen myötä arktinen alue on taloudellisesti hyödynnettävissä. Hyödyntämisen seurauksena arktinen alue altistuu rasituksille, joita se ei ole ennen kokenut.

Taloudellinen turvallisuus tarkoittaa mahdollisuutta tuottaa hyödykkeitä ja palveluita ilman häiriöitä. Tämä asettaa vaatimuksen kyetä vastaamaan tunnettuihin ja kehittyviin ongelmatilanteisiin. Valtion rooli valvonnassa ja uhkien ehkäisyssä on merkittävä. Valtiolla on oltava kyky vastata kehittyviin uhkatilanteisiin, olivat ne sitten perinteisiä tai ennen kokemattomia uhkia.⁵⁴

Kanadan arktisten alueiden taloudellinen merkitys koko maan mittakaavassa on toistaiseksi pieni, mutta paikalliselle väestölle on asialla suuri merkitys. Kaikkia arktisen alueen mahdollisuuksia ja resursseja ei kuitenkaan tunneta vielä. Tämä mahdollisuuksien, mutta myös uhkien, ennustamattomuus tekee taloudellisen turvallisuuden suunnittelusta haastavan, mutta ajankoh- taisen ja tarpeellisen.

---

⁵³ Huebert, s. 11, 2009

⁵⁴ Dittman, Paul. In Defence of Defence: Canadian Arctic Sovereignty and Security, s. 9, 2009.

2.2.3 Luonnonvarat

Arktinen alue pitää sisällään suuren taloudellisen potentiaalin. Öljyn hinnan noustessa ja tunnettujen öljyvarantojen ehtyessä kiinnostaa tutkijoita, yrityksiä ja valtioita, kuinka paljon öljyä voidaan toistaiseksi tuntemattomista lähteistä löytää. Tällöin keskusteluun nousee mukaan arktinen alue. Norjalainen yhtiö StatoilHydro arvioi, että neljännes löytämättömistä öljy- ja kaasuesiintymistä sijaitsee arktisella alueella. Ensimmäiset tutkimukset arvioivat, että jo Alaskan alueella sijaitsee kaiken kaikkiaan n. 27 miljardia tynnyriä öljyä. Vertailun vuoksi, Saudi Arabian alueelta tunnettuja esiintymiä on 260 miljardin tynnyrin edestä. Rohkeimpien arvioiden mukaan Venäjän rannikolla Jäämeren alueella voisi olla jopa 586 miljardia tynnyriä öljyä.⁵⁵

Napajäätikön vetäytyessä tulee öljynporaus mahdolliseksi myös Kanadan rantavesissä. Ympäristönsuojelun kannalta tämä on merkittävä riskitekijä. Kanada haluaa säilyttää puhtaan luontonsa ja pohjoisen ekologisen tasapainon, öljyonnettomuus pohjoisilla alueillaan voisi aiheuttaa kriittiset seuraukset niin taloudelliselle elämälle, kuin myös paikallisten asukkaiden elinkeinojen jatkumiselle.

Arvomalmit, kuten nikkeli, kupari, kivihiili, kulta, uraani ja rauta herättävät valtioiden kiinnostuksen.⁵⁶ Ongelmaksi muodostuu niiden vaikea saatavuus, sillä osa edellä mainituista arvometalleista ja -malmeista sijaitsevat merenpohjassa veden ja jään alla. Näiden luonnonvarojen hyödyntäminen edellyttää uusien menetelmien ja keinojen kehittämistä.

2.2.4 Luoteisväylä – Northwest Passage

Suurin tekijä katseiden kääntymisessä arktiasta pohjoista kohti, on sulamisen seurauksena avautuva laivaväylä.⁵⁷ Arktinen jääpeite hupenee ja mahdollistaa läpipurjehduksen Jäämeren kautta. Uusi laivareitti säästää päiviä matkassa Seattlesta Rotterdamiin, jopa yli 2000 merimailin matkan. Tämä on merkittävä säästö kuljetuskustannuksissa, joidenkin arvioiden mukaan jopa 20 prosenttia. Samoin kaupalliset ja sotilaalliset kuljetukset saisivat vaihtoehdoisen reitin merirosvoukselle alttiiden Kiinan- ja Arabianmeren sijaan.⁵⁸

---

⁵⁵Borgerson, Scott. Arctic Meltdown – The Economic and Security Implications Of Global Warming, ss. 67 - 68, Foreign Affairs 2008

⁵⁶ Natural Resources, <http://arctic.ru/natural-resources>, vierailtu 13.6.2012

⁵⁷ Katso Liite 2

⁵⁸ Borgerson, s. 70, 2008

Laivaväylällä on Kanadalle suuri strateginen merkitys. Kanadan näkökulmasta Luoteisväylä on heidän sisävesistönsä, ja heillä on täysi itsemääräämisoikeus kyseisellä alueella, kun taas Yhdysvallat kokee Luoteisväylän olevan kansainvälinen meriväylä. Tämä on hiertänyt Yhdysvaltojen ja Kanadan välejä jo pidemmän aikaa. Öljy-yhtiö Exxonin lipun alla seilannut öljynkuljetusalus Manhattan, saattueenaan Yhdysvaltojen rannikkovartioston jäänmurtaja Northwind, kulki vuonna 1969 ilman Kanadan virallista lupaa Luoteisväylällä. Tämä kauttakulku oli Exxonin kokeilu Luoteisväylän sopivuudesta öljykuljetuksiin Alaskasta Yhdysvaltoihin. Tämä aiheutti etenkin Kanadan lehdistössä kysymyksen, oliko Exxonin tempaus Yhdysvaltojen yritys haastaa Kanadan suvereniteettiä kyseisellä alueella. Kanadan tuonaikainen hallitus pääministeri Trudeaun johdolla ilmaisi kuitenkin yksiselitteisesti Kanadan olleen tietoinen asiasta ja avustaneen toimintaa parhaalla jäänmurtajallaan.⁵⁹

Yhdysvaltojen mielestä Luoteisväylä on kansainvälinen meriväylä. Eroavaisuudet tulkinnoissa johtavat ristiriitatilanteeseen. Kanadan näkökulmasta oikeus kontrolloida kaikkea läpikulua on kanadalaisilla. Tätä vasten Yhdysvaltojen näkökulmasta Kanadalla on rajoitettu oikeus puuttua läpikulkuun.⁶⁰ Toimijat, kuten Kiina, Intia ja Japani ovat myös ilmaisseet mielenkiintonsa Luoteisväylän hyödyntämiseksi.⁶¹

Kanadalaisten tutkijoiden näkemys on kuitenkin, että ongelmaan Yhdysvaltojen ja Kanadan välille, liittyen Luoteisväylän käyttöön, olisi tarpeen saada ratkaisu. Joidenkin tutkimusten mukaan tämän tulisi olla samankaltainen kuin sopimus Saint Lawrencen vesitiestä.^{62 63} Ilman kaikkia koskevaa lainsäädäntöä on konsensukseen päätyminen lähes mahdottomuus, toistaiseksi osapuolet ovat tyytyneet ratkaisuun olla eri mieltä asiasta.⁶⁴

Luoteisväylän laajamittaiseksi hyödyntämiseksi on valmistettava uudenlaisia, jäänmurtamiseen soveltuvia rahtilaivoja. Yksityiset alat investoivat miljardeja euroja arktisiin laivastoihin. Vuonna 2005 maailmalla oli 262 arktiseen navigointiin kykenevää alusta ja 234 tilauksessa. Kanadan ja miksei Suomenkin olisi syytä nähdä tämä mahdollisuutena ojentaa omaa osaamistaan laivanvalmistuksessa. Lähivuosina kyseisille laivoille kasvaa nykyistä suuremmat markkinat.

⁵⁹ Wicks, Craig. Canadian sovereignty: a pragmatic look at an arctic *nemesis* and how surveillance can finally vanquish this *beast*, s. 11, 2009

⁶⁰ Huebert, s. 25, 2009

⁶¹ Military Security, Energy Resources, and the Emergence of the Northwest Passage: Canada's Arctic Dilemma http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2012/0106/ca/dobransky_arctic.html, vierailtu 24.8.2012

⁶² Huebert, s. 25, 2009

⁶³ Saint Lawrencen vesitie on Kanadan hallinnoima vesireitti Atlantilta Kanadan ”Suurten järvien” telakoille. Kyseisessä sopimuksessa molemmat osapuolet toimivat yhteistyössä vesitien hallinnoimiseksi.

⁶⁴ Wicks, s. 19, 2009

Luoteisväylän käytön lisääntymisessä piilee Kanadan turvallisuudelle uhka. Toistaiseksi tutkijapiirit katsovat Kanadan tehneen vain välttämättömän suvereniteettinsa ylläpitämiseksi, ja Kanada on vasta viime vuosina herännyt kehittyvään arktisen alueen suvereniteetin ongelmaan. Mikäli Kanadalla ei ole kykyä rajoittaa tai valvoa Luoteisväylällä meriliikennettä, joka lisääntynee tulevaisuudessa, altistuu arktinen alue saastumisen uhkalle.⁶⁵ Vaarana on lisääntyvää liikennettä seuraava onnettomuuden riskin kasvu sekä päästöjen vaikutukset pohjoisen hauraaseen ekosysteemiin. Laivojen painolastiveden mukana saattaa siirtyä alueelle uusia eliölajeja, joilla voi olla vaikutuksia arktiseen ekosysteemiin.⁶⁶

---

⁶⁵ Wicks, s. 17, 2009

⁶⁶ Chan, F.T., Bronnenhuber, J.E., Bradie, J.N., Howland, K., Simarad, N. ja Bailey S.A., Risk Assessment For ship-mediated introductions of aquatic nonindigenous species to the Canadian Arctic, s. 22, 2011

3 TURVALLISUUSPOLIITTINEN MUUTOS ARKTISELLA ALUEELLA KANADAN NÄKÖKULMASTA

Kanadalla ei ole tällä hetkellä sotilaallisia uhkia arktisella alueellaan.⁶⁷ Kanadan turvallisuuspolitiikassa on ollut havaittavissa selvää muutosta arktista aluetta kohtaan 2000-luvulla. Kanada on osoittanut merkkejä reagoinnista muuttuneeseen uhkakuvaan. Muuttunut uhkakuva on seurausta ilmastonlämpenemisen aiheuttamista muutoksista sekä kylmän sodan jälkeen kehittyneestä turvallisuusajattelusta. Kaksinapainen maailmankuva kylmän sodan aikana toi vaikutta arktisen alueen uhkatilanteeseen, sillä tuohon aikaan oli hyvinkin selvää, mikä tai kuka muodosti uhkan Kanadan arktisella alueella. Tämä teki varautumisen vihollista vastaan huomattavasti helpommaksi kuin nykyään.⁶⁸

Ilmastonmuutos on tämän hetken ilmiö, jonka seurauksena arktinen alue sulaa. Tämä aiheuttaa muutoksia arktisen alueen uhkakuvaan, ja tähän muutokseen Kanadan on kyettävä varautumaan. Arktinen alue ei ole enää vain kulkematon pohjoinen alue, vaan muutoksessa elävä ihmisten pohjoinen talous- ja elinympäristö. Nykyaikana turvallisuus määritetään eri tavoin kuin ennen. Uhkien kehittyessä Kanadan pohjoisen turvallisuuspolitiikan on muututtava vastaamaan uusia pohjoisia uhkakuvia.

Kanadan on valmistauduttava ulkoisten toimijoiden saapumiseen arktiselle alueelleen. Tästä syystä herää kysymys, onko Kanadan valmistautuminen ollut riittävä laajentuneen turvallisuuskuvaan nähden?

3.1 Kanadan uhkakuvan muutos kylmästä sodasta nykyhetkeen

3.1.1 Kylmä sota ja vuosikymmen kylmän sodan jälkeen

Kylmän sodan aikana arktisesta alueesta tuli yksi militarisoituneimmista alueista. Kylmän sodan osapuolet kehittivät kauaskantoisia asejärjestelmiään lentäen toimitettavista ydinpommeista mannertenvälisiin ohjuksiin. Uhkan torjuntaan varauduttiin molemmin puolin tutkajärjestelyillä, joilla saatiin havainto saapuvasta vihollistoiminnasta. Reitti pohjoisnavan yli oli lyhin niin pommittajille kuin ohjuksillekin. Tämän seurauksena valvontajärjestelmät oli vietävä mahdollisimman pohjoiseen, jotta ohjusiskusta saataisiin havainto riittävän aikaisin. Ohjus-

---

⁶⁷ Arctic Integrating Concept, s. 23, 2009

⁶⁸ Dittman, s. 15, 2009

kun torjuntaan ei ollut kylmän sodan aikana muuta varautumiskeinoa kuin pelote omasta vastaiskusta.⁶⁹

Neuvostoliiton kaatuminen vuonna 1991 vaikutti myös arktisen alueen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön. Ydinaseiden luomat jännitteet ainakin osittain hälvenivät, ja START-sopimukset (Strategic Arms Reduction Talks) johtivat merkittäviin laskuihin Yhdysvaltojen ja Venäjän ydinaseiden määrissä. Ydinaseiden vähentymisen myötä myös turvallisuuskuvaa pohdittiin uudestaan. Arktisella alueella havaittiin muutoksia ekosysteemeissä saastumisen seurauksena, jolloin luontoa kohtaavat ongelmat nousivat uhkakuvaan ja julkiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Keskustelu johti erilaisten yhteistyötahojen perustamiseen. Ensimmäinen oli AEPS (Arctic Environmental Protection Strategy), joka nimensä mukaisesti tähtäsi pääasiassa ympäristönsuojeluun ja sen kehittämiseen. AEPSin merkittävimmäksi saavutukseksi todettakoon, että se tarjosi ensimmäistä kertaa kansainvälisen foorumin arktista aluetta koskeville asioille. Viisi vuotta AEPSin perustamisen jälkeen, vuonna 1996 perustettiin Kanadan esityksestä Arktinen neuvosto, joka Yhdysvaltojen vaatimuksesta ei kuitenkaan ottanut käsiteltäväkseen turvallisuutta koskevia ongelmia.⁷⁰

On tulkittavissa, että kylmän sodan jälkeen sotilaallisia uhkia arktisessa turvallisuuspoliittisessa ympäristössä vähäteltiin. Keskustelu siirtyi sotilaallisesta uhasta ympäristöllisiin uhkiin ja turvallisuuspoliittinen keskustelu uusiutui. Toisaalta tämä on seurausta turvallisuuskuvan muutoksesta ja koko asevoimien reformista. Kaikkien Jäämerta ympäröivien valtioiden oli syytä pohtia uudelleen arktisen alueen merkitystä ja arvioida, oliko arktinen alue kylmän sodan päättymisen jälkeen konkreettinen aseellisen konfliktin ympäristö⁷¹.

3.1.2 2000-luku ja turvallisuuspoliittisen ympäristön uusi muutos

Kylmän sodan aikakauden päättymisestä on jo yli kaksikymmentä vuotta. Silti tuonaikaiset elementit kriisitilanteesta ovat säilyneet arktisella alueella. Arktinen alue on yhä venäläisten ydinsukellusveneiden ja strategisten pommittajien partiointialuetta. Vanhan ajan vertaaminen nykyiseen ei kuitenkaan täysin onnistu kahdesta merkittävästä syystä. Ensiksi, maailma on muuttunut kaksinapaisesta järjestelmästä muutoksille alttiimpaan, moninapaiseen maailmaan. Globalisaatio on pienentänyt maailmaa, ja maailmanlaajuinen kiinnostus arktisia taloudellisia

---

⁶⁹ Huebert, Rob. Canadian Arctic Security Issues: Transformation in the Post-Cold War Era, ss. 205 - 206, 1999

⁷⁰ Huebert, ss. 208 - 210, 1999

⁷¹ Huebert, s. 211, 1999

mahdollisuuksia kohtaan on kasvanut. Toiseksi, menneen ajan arktisen alueen suurvalta, Venäjä, on huomattavasti pienentynyt.⁷²

Vaikka moni asia on muuttunut uhkakuvassa kylmän sodan jälkeen, Venäjä halutessaan kykenee edelleen muodostamaan sotilaallisia jännitteitä arktiselle alueelle. Venäjän puolustusmenot ovat nelinkertaistuneet vuosien 2000 ja 2006 välillä. Huolimatta siitä, että Venäjä on vähentänyt sukellusveneidensä määrää, on Venäjällä edelleen tilastojen mukaan 38 ydinsukellusvenettä ja näin ollen uskottava kyky toimia napajäätiköllä.⁷³ Kanadan huolestuneisuutta lisäävät entisestään venäläisten pommikoneiden suorittamat arktisen alueen valvontalennot.⁷⁴ Nämä ovat osoituksia Kanadalle siitä, että Venäjällä on jatkuva kyky toimia arktisella alueella.

Vuonna 2004 Kanada määritteli kansallisen turvallisuuspolitiikkansa ensimmäiseksi tavoitteeksi ”*protecting Canada and the safety and security of Canadians at home and abroad.*”⁷⁵ Vuotta myöhemmin, vuonna 2005, Kanadan turvallisuuspoliittinen selonteko toteaa yhdeksi Kanadan tärkeimmistä turvallisuusuhkista Kanadan kykenemättömyyden valvoa laajoja maa-, ilma- ja merialueitaan.⁷⁶ Arktisen alueen merkityksen kasvua korostaa vuonna 2008 julkaisussa selonteossa Kanadan asevoimille asetettu vaatimus kyetä toimimaan myös arktisessa ympäristössä.⁷⁷ Karttaa tutkiessa ilmenee, että laajojen arktisten alueiden valvominen vaatii erityisenlaisia ponnisteluja. Ilmaliikenne lisääntyy alueella tasaisesti, niin sotilas- kuin siviilikäytössä, ja ilmaston lämpeneminen avannee kaupalliselle käytölle runsaasti meriteitä.⁷⁸

Meriteiden avautuminen tuo mukanaan uhkia, joita kohdataan ympäri maailmaa jo tälläkin hetkellä. Laivaliikenteen lisääntyessä ihmisten aiheuttamien luonnonkatastrofien sekä terrorismin uhka lisääntyvät. Esimerkkeinä öljyvuodot ja merirosvous aiheuttavat ongelmia laivavälillä ympäri maailman. Sulamisen seurauksena Kanadan aluevesille päästään tavalla, mihin kanadalaiset eivät ole ennen varautuneet.

Arktinen alue on tällä hetkellä turvallisuuspoliittisesti arvioiden vakaa. Sen strateginen merkitys kylmän sodan aikaisena välirajana Neuvostoliiton ja Pohjois-Amerikan välillä on muuttu-

⁷² Emmerson, Charles. *The Future History Of Arctic*, s. 121, 2010

⁷³ Dittman, s. 17, 2009

⁷⁴ Dittman, s. 16, 2009

⁷⁵ Suom: ”Kanadan ja sen asukkaiden turvallisuuden suojeleminen omalla ja vieraalla maaperällä” *Securing an Open Society: Canada’s National Security Policy*, Government of Canada, 2004

⁷⁶ *Canada’s International Policy Statement*, Government of Canada, s. 16, 2005

⁷⁷ *Canada First Defence Strategy*, s. 3, 2008

⁷⁸ *Canada’s International Policy Statement*, Government of Canada, s. 17, 2005

nut, ja aluetta odottavat uudet haasteet ja ongelmat. Vaikka Jäämerta ympäröivät valtiot korostavat jatkuvasti alueen tasapainon säilyttämistä, on näiden valtioiden toimissa nähtävissä valmistautumista sotilaalliseen toimintaan arktisella alueella.

3.2 Suvereniteetin ylläpito

Suvereniteetti tarkoittaa sanakirjan mukaan täydellisen, ehdottoman ja riippumattoman vallan omaamista jollain maantieteellisellä alueella.⁷⁹ Arktisen alueen nopea kehitys nostattaa kanadalaisen keskuudessa huolen muuttuvasta tilasta ja hallituksen kykenemättömyydestä ottaa todellista kantaa alueeseen. Kanadalainen media esittää valtion suvereniteetin olevan uhattuna jatkuvasti. Suurimmassa osassa tapauksia kyseessä on usko Yhdysvaltojen haastavan valtion suvereniteetin arktisella alueella.⁸⁰

Kanadassa on esitetty myös vastakkaisia mielipiteitä suvereniteetin uhanalaisuudesta. Franklyn Griffiths kyseenalaistaa professori Rob Huebertin väitteen siitä, että Kanadan suvereniteetti arktisilla alueilla olisi kuvainnollisesti heikoilla jäillä. Vuonna 2003 Griffiths oli sitä mieltä, että suvereniteettiin liittyvät ongelmat ovat vahvasti liioiteltuja, sillä arktisen alueen muutos on hidas ja perustuu ainoastaan arvioihin. Griffithsin tukena ovat tutkimukset siitä, että vuoden 2030 mennessä, olisi purjehduskelpoista avovettä vuodessa vain kahdeksan.⁸¹

Arktisen alueen lämpenemisen nopeus on kuitenkin yllättänyt tutkijat. Jo kymmenessä vuodessa arktinen alue on kokenut muutoksen, jonka perusteella Huebert on oikeassa ja Kanadan on vahvistettava suvereniteettia alueellaan. Tätä tukee Kanadan päätös hankkia partioveneitä arktisille vesille. Pääministeri Stephen Harper ilmoitti partioveneiden hankinnasta jo vuonna 2007. Tuolloin Harper kommentoi hankintaa, että hänen hallituksensa aikoo puolustaa suvereniteettia arktisella alueella. Harperin lausunnon mukaan Kanadan arktiset alueet ovat keskeisessä osassa muodostettaessa Kanadan kansallista identiteettiä ja pohjola pitää sisällään valtavan potentiaalin.⁸²

Kanadalle kuuluvat manneralueet ovat luonnollisesti Kanadan hallinnon alaisia, mutta meri-alueet, saaristo mukaan lukien, ovat isompi kysymys. Tästä hyvä esimerkki on Hans Island, lähellä Grönlantia sijaitseva kallio, jonka omistajiksi sekä Tanska että Kanada ovat ilmoittau-

⁷⁹ Suvereniteetti, <http://suomisanakirja.fi/suvereniteetti>, vierailtu 27.3.2013

⁸⁰ Wicks, s. 18, 2009

⁸¹ Griffiths, Franklyn. The Shipping News: Canada's Arctic Sovereignty Not on Thinning Ice, s. 263, 2003

⁸² Domestic Stories: Prime Minister Stephen Harper announces new Arctic offshore patrol ships, http://www.navy.forces.gc.ca/cms/3/3-a_eng.asp?category=7&id=616, vierailtu 23.3.2013

tuneet.⁸³ Toinen meneillään oleva rajakiista Kanadalla on Beaufortin merellä Yhdysvaltojen kanssa.⁸⁴ Tutkimukset osoittavat, että ristiriidan alla olevalla kaistaleella olisi öljyä. Osapuolet ovat olleet vaitonaisia vaatimuksistaan aluetta kohtaan, mutta öljyn hinnan noustessa voi tästäkin kiistasta tulla nykyistä suurempi.⁸⁵

Merialueet ovat kaiken kaikkiaan Kanadalle kysymysmerkki. Yhdistyneiden kansakuntien merialueita koskeva lainsäädäntö sallii valtiolle kuuluvan merialueen laajentamisen, mikäli valtio kykenee osoittamaan merenpohjan olevan jatke heidän valtionsa maaperään. Kanadan pohjoispuoliset merialueet nähdään osana Pohjois-Amerikan mannerlaattaa, ja näin ollen Kanadan on mahdollista ottaa haltuunsa nämä merialueet, sekä niiden mukanaan tuomat rikkaudet. Ristiriitaisen tästäkin asiasta tekee se, että myös muilla Jäämeren rantavaltioita on vaatimuksia oman talousalueen laajentamiseksi.⁸⁶

Kanadan suvereniteetti alueella on voimakkaasti sidoksissa alueen taloudelliseen kehitykseen. Kysymys siitä, mitkä ovat Kanadalle kuuluvia alueita, syntyvät siinä vaiheessa, kun kaupallinen kiinnostus arktista aluetta kohtaan kasvaa. Taloudelliset mahdollisuudet alueella ovat Kanadallekin syy korostaa suvereniteettiaan

3.3 Muutoksen seuraukset ja Kanadan toimet

Kanada on havainnut muuttuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen arktisella alueellaan ja ylläpitää kykyään toimia alueillaan. Kanadalle arktisen alueen suvereniteetin korostaminen on tällä hetkellä yksi tärkeimmistä tavoitteista Kanadan arktisessa politiikassa.⁸⁷ Arktisen strategian julkaisun jälkeen Kanada on toteuttanut joukon konkreettisia toimia uhkien ennakoinniseksi ja riskien pienentämiseksi. Vaikka se korostaa alueen rauhanomaista jatkuvuutta, on sen toimisissa viitteitä sotilaallisen suorituskyvyn parantamisesta. Kanada kehittää sotilaallista suorituskykyään arktisella alueella, vaikka tutkijoiden joukosta kuuluu myös vastakkaisia mielipiteitä. Esimerkiksi arktisen suvereniteetin tutkija Michael Byers kommentoi Kanadan päätöstä ostaa F-35 hävittäjiä, että hän ei halua valtionsa aloittavan arktista kilpavarustelua. Vastakomment-

---

⁸³ Huebert, Rob & Beauchamps Benoît. Canadian Sovereignty Linked To Energy Development in the arctic, s. 342, 2008

⁸⁴ Katso Liite 3

⁸⁵ Wicks, s. 30, 2009

⁸⁶ Wicks, s. 31, 2009

⁸⁷ Our North, Our Heritage, Our Future, s. 9, 2009

tina kenraaliluutnantti Andre Dechamps totesi, että Venäjä on jo rakentamassa omaa 5. sukupolven hävittäjää, siis vastaavaa kuin F-35.⁸⁸

Vuonna 2007 kanadalainen raportti kokosi neljä kuvitteellista tilannetta, jotka voisivat uhata Kanadan arktista aluetta. Ensimmäisessä skenaariossa lentokone suorittaa hätälaskun Quassituqin kaupunkiin kantaen vaarallisia taudinaiheuttajia. Toisessa skenaariossa Churchillin satamassa räjähtää terroristien pommi, osana venäläisten terroristien yritystä kuljettaa räjähdettä Yhdysvaltoihin. Kolmas tilanne käsittelee ranskalaisen ydinsukellusveneen luvaton läpikulua Luoteisväylältä ja viimeinen aktivistiryhmän tuottamaa öljy- ja kaasutuotantolaitoksen sabotointityötä.⁸⁹

Edellä esitetyistä tilanteista yksikään ei kuitenkaan vaadi Kanadan asevoimien puuttumista aseellisin keinoin tilanteen ratkaisemiseksi. Tätä tukee Waterloon yliopiston professorin Whitney Lackenbauerin kommentti, ettei arktisella alueella ole perinteisen sodankäynnin uhkaa, eikä rajakiistoja ratkaista aseellisin keinoin.⁹⁰ Kanadan luomat kuvitteelliset tilanteet ovat nykyaikaisia ihmisten henkilökohtaisesti kokemia turvallisuuden tunnetta uhkaavia tilanteita. Arktisen alueen turvallisuuspoliittinen ympäristön kehityksen luonne korostaakin rauhanomaista alueen valvontaa enemmän kuin aseellista puuttumista selkkauksiin.

Huolimatta varsin maltillisesta uhkakuvasta ja vihollisesta Kanada kehittää sekä kykyään valvoa laajoja alueitaan että sotilaallista suorituskykyään. Vuonna 1999 Arctic Security Interdepartmental Working Group edustajanaan eversti Pierre Leblanc puhuivat onnistuneesti Kanadan sotilaallisen suorituskyvyn lisäämisen puolesta arktisella alueella. Sen jälkeen sotaharjoituksissa kuten operaatioissa Nanook ja Narwahl on Kanadan asevoimia koulutettu ja kehitetty entistä parempaan yhteistyöhön myös muiden valtioiden kanssa. Ensimmäiset arktiset sotaharjoitukset merkitsivät myös Kanadan laivaston paluuta Jäämerelle 15 vuoden tauon jälkeen.⁹¹

Sotaharjoitus Operaatio Nanook on järjestetty vuosittain vuodesta 2007 alkaen. Harjoitukseen ovat perinteisesti ottaneet osaa Kanadan asevoimien eri puolustushaarat, sillä kyseessä on koko Kanadan asevoimien harjoitus. Sotaharjoitus on vuosien aikana kasvanut ja muuttunut kansainväliseksi, muun muassa Tanska ja Yhdysvallat ovat ottaneet osaa harjoitukseen. Vuodesta 2007 ja ensimmäisestä operaatio Nanookista on tapahtunut kasvua merkittävästi, sillä vuoden

⁸⁸ O'Neill, Juliet. Canada's F-35 buy could trigger Arctic arms race: Expert, vierailtu 16.12.2012

⁸⁹ Emmerson, s. 124, 2010

⁹⁰ Lackenbauer, Whitney. "Chill out on Arctic Strategy; Contrary to Popular Belief, There is no Sovereignty or Security Crisis in The North." *Toronto Star*

⁹¹ Emmerson, s. 123, 2010

2010 harjoitukseen otti osaa jo yhteensä 1 500 sotilasta, kun ensimmäisessä harjoituksessa osanottajia oli noin 650.⁹²

Harjoitusten lisäksi Kanada on lisännyt infrastruktuuriaan arktisella alueella. Nanisivikiin rakennettava arktisen merenkäynnin tukeutumispiste on tästä yksi esimerkki. Sataman sijainti Nanisvikissä⁹³ tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia. Lähistöllä sijaitseva lentokenttä, suojaisa satama ja sijainti Koillisväylän porteilla tarjoaa erinomaiset puitteet täydennyksiin ja rantautumiseen. Sataman tarkoituksena on tukea Kanadan asevoimien aluksia täydennyksin sekä tarjota mahdollisuus rantautumiseen muuten harvaan rakennutulla rannikolla. Keskukselta tulee tärkeä tukeutumispiste uusille partioveneille, joiden pääasiallinen tehtävä on ylläpitää Kanadan läsnäoloa pohjoisilla vesillä.⁹⁴

Rakennettavan infrastruktuurin lisäksi vuodesta 2014 alkaen hankitaan kuudesta kahdeksaan partiovenettä, jotka kykenevät operoimaan arktisilla vesillä. Partioveneet kykenevät mereltä käsin valvomaan Kanadan vesialueita, myös jäisissä arktisissa vesissä. Uudet alukset antavat hallitukselle tilannetietoisuutta alueilta, jonne ei laivoilla ole ennen päästy. Suvereniteetin ylläpitoon arktisilla merillä aluksilla on merkittävä vaikutus, sillä alukset yhteistyössä asevoimien kanssa vahvistavat Kanadan suvereniteettia halutuilla alueilla ja haluttuun aikaan.⁹⁵

Kanada jatkaa edelleen ainutlaatuista Canadian Rangersin (CR) toimintaa. Canadian Rangersit ovat asevoimien silmät ja korvat pohjoisessa. Rangersit ovat usein alkuperäiskansaa edustavia henkilöitä, jotka partioinnillaan luovat tilannekuvausta Kanadan pohjoisista osista. Kokonaisuutena Canadian Rangers on tällä hetkellä 4 700 henkilöä. Heidän tärkeimpänä tehtävänä on ylläpitää pohjoisten alueiden suvereniteettia. Tätä tehtävää he toteuttavat partioimalla pohjoisilla alueilla, raportoimalla epäilyttävästä ja epätavanomaisesta toiminnasta sekä keräämällä tietoa asevoimien merkityksestä paikallisille. CR avustaa Kanadan asevoimia monenlaisissa tehtävissä ennen kaikkea he tarjoavat pohjoista tietotaitoaan pelastus- ja etsintätehtävissä.⁹⁶

⁹² Operation Nanook – The Munk-Gordon Arctic Security Program, 2010

⁹³ Katso Liite 1

⁹⁴ Arctic Deep Water Port, http://www.navy.forces.gc.ca/cms/3/3-a_eng.asp?category=7&id=623, vierailtu 23.3.2013

⁹⁵ Arctic/Offshore Patrol Ship, <http://www.materiel.forces.gc.ca/en/aops.page>, vierailtu 24.3.2013

⁹⁶ Canadian Rangers, <http://www.army.forces.gc.ca/land-terre/cr-rc/index-eng.asp>, vierailtu 25.3.2013

Alueiden valvontaan Kanada on ottanut käyttöön vuonna 2007 Canada's Radarsat-2 – satelliitin.⁹⁷ Satelliitilla kyetään valvomaan arktista aluetta ympäri vuorokauden kaikissa olosuhteissa. Kanadalle satelliitilla on alueen valvonnan kannalta suuri merkitys, sillä yksi satelliitti kykenee seuraamaan tilannetta vaivattomasti suurelta alueelta. Vaikka RADARSAT – ohjelma alkoikin Kanadan pohjoisten aluevesien jäätilanteen seuraamiseksi, kykenee kyseinen satelliitti valvomaan myös Kanadaa ympäröivien laivaväylien liikennettä. Kanada on havainnut mahdollisuuden liikenteen lisääntymiseen alueella ja kyetään hallitsemaan ongelmatilanteiden kehittymisen, tulee Kanadan olla tietoinen aluevesillään tapahtuvasta toiminnasta. Satelliitilla kyetään vastaamaan tähän kehittyvään tilanteeseen, sillä satelliitilla on kyky tunnistaa ja luokitella laivoja, valvoa öljyvuotoja sekä arvioida säätilojen kehittymistä.⁹⁸

Kanadan hallitus on päättänyt arktiseen sotilaskoulutukseen tähtäävän tukikohdan rakentamisesta Resolute Bayhin.⁹⁹ Tukikohtaa käytetään kylmän ilmanalan sotilaskoulutukseen ja tukeutumispisteenä pohjoisilla alueilla partioiville joukoille. Tukikohdan tavoitteena on kouluttaa samanaikaisesti sataa sotilasta, eli kyseessä on varsin pieni tukikohta. Tukikohdan odotetaan kehittävänsä merkittävästi Kanadan asevoimien arktista suorituskykyä ja sotilaallista läsnäoloa pohjoisilla alueilla. Koulutuskeskuksen tavoitteena on tarjota monikäyttöinen keskus niin sotilas- kuin siviilikäyttöön esimerkiksi onnettomuuksien torjunnassa ja ennaltaehkäisyssä.¹⁰⁰

Virastojen välinen yhteistyö on Kanadassa työn alla. Ennen kaikkea merenkulkuun ja merenkulun valvontaan on kehitteillä erilaisia virastojen välisiä yhteistyöprojekteja, joiden avulla saavutetaan saumaton tiedonkulku ja yhtenäinen tilannekuva. Kanada jatkaa myös kansainvälistä yhteistyötään aluekiistojen ja suvereniteetin ongelmien ratkaisemiseksi kahdenvälisessä yhteistyössä Yhdysvaltojen kanssa ja Arktisessa neuvostossa muiden arktisten valtioiden kanssa.¹⁰¹

---

⁹⁷ Emmerson, s. 123, 2010

⁹⁸ Applications of Radarsat-2, <http://www.asc-csa.gc.ca/eng/satellites/radarsat2/applications.asp#marine>, vierailtu 17.3.2013

⁹⁹ Katso Liite 1

¹⁰⁰ Rochette, J.G.C.Y. Northern lights, implementing lasting changes in the north before the sun sets, s. 48, 2008

¹⁰¹ Wicks, ss. 72 - 74, 2009

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUSANAT

4.1 Tutkimuksen tuottamat johtopäätökset

Arktisen alueen turvallisuusympäristön muutos on seurausta ilmastonmuutoksen aiheuttamasta jääpeitteen sulamisesta sekä laajentuneen turvallisuuden käsitteestä. Kanadan pohjoiseen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön ilmastonmuutoksella on kauaskantoisia vaikutuksia. Kanadan varautuminen muuttunutta tilannetta kohtaan saattaa aiheuttaa myös muissa arktisissa valtioissa toimenpiteitä, kuten sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä entistä paremmin arktisiin olosuhteisiin sopivaksi. Ilmastonmuutoksen takia arktinen jääpeite sulaa, ja tarjoaa mahdollisuuden ennen tavoittamattomissa olleiden arktisten luonnonvarojen: öljyn, maakaasun, arvometallien ja mineraalien hyödyntämisen. Jääpeitteen sulamisen seurauksena myös kuljetukseen liittyvät mahdollisuudet avautuvat. Laivaväylät Luoteis- ja Koillisväylä ovat merikuljetuksen uudet mahdollisuudet säästöjen tuottamiseksi kuljetuskustannuksissa. Vilkastuvan liikenteen myötä myös turvallisuuskuva uudistuu epäsymmetristen uhkien muodossa alueen tarjotessa esimerkiksi ympäristöaktivisteille, merirosvoukselle ja rikollisuudelle uuden toimintaympäristön.

Uhka tavanomaisesta kahden valtion välisestä sodasta on muuttunut arktisellakin alueella epäsymmetriseksi uhaksi. Kahden valtion välinen yhteenotto esimerkiksi rajakiistojen ratkaisemiseksi on tällä hetkellä epätodennäköistä. Tämä on seurausta siitä, ettei arktisella alueella ole sellaisia poikkeuksellisia rikkauksia, joiden omistajuusongelmat olisivat niin epäselvät, että rikkauksien puolustamiseksi tarvittaisiin asevoimien tukea. Lisäksi kylmän sodan loppumisen myötä myös Yhdysvaltojen ja Venäjän välisen konfliktin riski on pienentynyt, eikä Jäämeri ole enää näitä kahta valtiota erottava voima ja voimien näyttämö.

Pohjoisen turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena Kanada on vahvistanut suvereniteettiaan ja läsnäoloaan pohjoisilla alueilla. Uhkakuvat ovat monipuolistuneet, mutta ovat ratkaistavissa toistaiseksi valvonnan lisäämisellä, sillä dramaattista muutosta arktisella alueella vielä odotetaan. Kanadan reaktiota arktisen alueen muutokseen voidaan pitää jopa liioiteltuna. Kanadalla on käynnissä yhdenaikaisesti useita projekteja, joista osa jo yksistään, kuten satelliittivalvonta, voisi riittää arktisen alueen valvontaan nykytilanteessa.

Kanadan toiminta arktisella alueella on ristiriitaista. Kanada korostaa arktisen alueen rauhanomaista jatkuvuutta ja kehitystä, mutta pyrkii kehittämään omaa sotilaallista suorituskykyään. Kanada ei näe arktisella alueella sotilaallista uhkaa, eikä Kanadan asevoimilla ei ole tällä hetkellä varsinaista kykyäkään toimia arktisilla alueilla. Tulevaisuudessa kuitenkin näin varmasti on. Reserviläisistä koostuvat Canadian Rangersit kykenevät tarjoamaan pohjoista osaamistaan kanadalaisille sotilaille, ja Rangerseja hyödynnetäänkin sotilaallisessa koulutuksessa uudessa koulutuskeskuksessa, jonka toiminta aloitetaan 2013.

Valvontakyvyn lisääminen on Kanadan näkökulmasta nähdäkseni tehokkain keino ratkaista arktiseen alueen liittyvät ongelmat. Kanadan uhkakuvassa luonto on tärkeimmässä asemassa. Valvomalla aluetta, mahdollistetaan nopea reagointi esimerkiksi öljyonnettomuuden sattuessa. Aluekiistoja ei tällä hetkellä ratkaista aseellisin voimin, ja ilmapiiristä on aistittavissa, ettei Kanada halua olla se valtio, joka aloittaa arktisen kilpavarustelun. Valvontakyvyn lisäämisellä saavutetaan tietoisuus mitä pohjoisilla alueilla tapahtuu ja näin ollen mahdollistetaan toimiminen muuttunutta tilannetta vastaan.

Ilmastonmuutoksen torjuntaan Kanadan mahdollisuudet yksinään ovat hyvin pienet. Tiedostamalla arktisen alueen erityispiirteet ja jatkamalla kansainvälistä yhteistyötä, kykenee Kanada omalla panoksellaan hidastamaan epäsuotuisaa kehitystä. Tosiasia on, että arktinen alue tulee kuitenkin sulamaan, eikä muutosta voida enää täysin pysäyttää. Sulaminen alkaa kuitenkin Venäjän pohjoispuolelta, jossa suurimmat mahdollisuudet arktiseen kilpailuun näyttäisivät olevan. Koillisväylä nähdään kansainvälisesti houkuttelevampana reittinä kuin Luoteisväylä sen takia, että Koillisväylä on vuodessa pidemmän ajan auki ja sulanee nopeammin kuin Luoteisväylä. Lisäksi öljyn määrän ennustetaan olevan suurempi Venäjän kuin Kanadan alueella.

Herää aiheellinen kysymys, mihin Kanada näin suurella panoksella valmistautuu? Sotilaallista uhkaa ei tällä hetkellä ole, eikä Luoteisväylää saati Kanadan alueella olevia arktisia rikkauksia kyetä vielä hyödyntämään. On huomioitava, että suuren kokoluokan projektit, joita Kanada arktisen turvallisuuden lisäämiseksi toteuttaa, vaativat vuosia. Venehankinnat alkavat vasta 2014 ja hävittäjähankinta on jo nyt viivästynyt. Arktisen alueen muutos kiihtyy jatkuvasti, eikä kukaan kykene aavistamaan miltä tilanne näyttää viiden vuoden kuluttua. Yksityiset yritykset tulevat jakamaan rikkauksia, kun ne ovat taloudellisesti järkevällä tavalla hyödynnettävissä.

Kilpajuoksu arktiselle alueelle ei ole vielä alkanut johtuen suurista käytännön haasteista, joita arktinen alue pitää sisällään. Ennen kuin arktisen alueen potentiaalia voidaan hyödyntää, tarvitaan uusia teknologioita, joiden avulla rikkaudet tulevat tavoitettaviin. Kanadan vastaus muuttuneeseen ja edelleen kehittyvään tilanteeseen on vähintäänkin riittävä.

4.2 Tutkimuksen analysointi ja jatkotutkimustarpeet

Tutkimusaihe on laaja kokonaisuus. Aihetta on kansainvälisesti tutkittu useasta näkökulmasta, joka edesauttoi tutkimuksen onnistumista. Suomessa tuotettuja tutkimuksia, jotka käsittelevät arktisen alueen turvallisuuspolitiikkaa ilmastonmuutoksen seurauksena, on kuitenkin vähän. Tähän liittyvät jatkotutkimustarpeet, jotka koskevat pääasiassa Suomea. Kanadan kanssa samanlaista suvereniteetin ongelmaa Suomella ei ole, sillä Suomi ei ole pohjoisosiltaan yhtä suuri ja harvaan asuttu. Toinen Suomea ja Kanadaa merkittävästi erottava asia on Jäämeri. Kanadalla on rantaviivaa Jäämereen, Suomella ei. Silti Suomessa olisi lähitulevaisuudessa syytä pohtia kuinka arktisen alueen sulaminen vaikuttaa Suomeen. Lisääntyvä liikenne Luoteisväylällä lisää liikennettä myös Suomen alueilla. Ei ole täysi mahdollisuus, että tulevaisuudessa Lapin halki kulkisi rautatie Jäämeren rannalle Kirkkoniemeen Norjaan tai Murmanskiin Venäjälle. Suuremmassa mittakaavassa voisi jatkotutkimuksissa käsitellä arktisen alueen voimatasapainoa ja sen syntymistä kylmän sodan aikaisille raunioille. Kehitys alueella sotilaallisesta näkökulmasta on ollut takaperoista, mutta kurssi on osoittanut kääntymisen merkkejä 2000-luvulla.

Tutkimuksen luotettavuus perustuu lähteiden luotettavuuteen ja asiasisältöön. Lähteitä työssä on kattavasti usealta eri alalta ja monipuolisesti. Kritiikkiä voidaan antaa Internet-lähteiden suuresta määrästä, mutta niiden käytöllä pyrittiin seuraamaan arktista aluetta koskevaa keskustelua. Tutkijan positio oli tutkimukseen nähden subjektiivinen.

Tutkimus saavutti tavoitteensa. Tutkimuksen tavoitteena oli päätutkimuskysymyksen mukaisesti selvittää miksi ja miten arktisen alueen muutos vaikuttaa Kanadan pohjoiseen turvallisuuspoliittiseen ympäristöön. Tässä mielessä arvioiden tutkimus on onnistunut. Uutta tietoa ei tutkielmalla luotu, mutta tutkielma pystyy osoittamaan sen, että ilmastonmuutoksella on vaikutuksia turvallisuuspoliittiseen kehitykseen arktisella alueella. Tutkimus kykenee osoittamaan myös sen, että arktiset valtiot valmistautuvat ongelmien ja kriisien torjuntaan arktisella alueella.

LÄHTEET

JULKAISTUT LÄHTEET**KIRJALLISUUS**

Emmerson, Charles. *The Future History of Arctic*, PublicAffairs, 2010

Hassol, Susan. *Impacts Of a Warming Arctic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004

Heininen, Lassi & Palosaari. Teemu, *Jäitä poltellessa*, Tampere University Press, Tampere 2011

Huttunen, Mika & Metteri, Jussi. *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, MPKK TAKTL julkaisusarja 2, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008

ARTIKKELIT

Applications of Radarsat-2, vierailtu 17.3.2013

<http://www.asc-csa.gc.ca/eng/satellites/radarsat2/applications.asp#marine>

Arktisen alueen historia, vierailtu 6.8.2012

<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/history>

Arktinen merijää hupenee odotettua nopeammin, vierailtu 24.8.2012

<http://www.hs.fi/ulkomaat/Arktinen+merij%C3%A4+hupenee+selv%C3%A4sti+ollettua+nopeammin/a1305592206011>

Arctic Council, vierailtu 10.3.2013

<http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/history>

Arctic Deep Water Port, vierailtu 23.3.2013

http://www.navy.forces.gc.ca/cms/3/3-a_eng.asp?category=7&id=623

Arctic/Offshore Patrol Ship, vierailtu 24.3.2013

<http://www.materiel.forces.gc.ca/en/aops.page?>

Borgerson, Scott. *Arctic Meltdown – The Economic and Security Implications of Global Warming*, s. 63-77, *March/April 2008*, Foreign Affairs, 2008

Canada and the Arctic region, vierailtu 27.2.2013

<http://www.arctic-council.org/index.php/en/canada>

Canadian Rangers, vierailtu 25.3.2013

<http://www.army.forces.gc.ca/land-terre/cr-rc/index-eng.asp>

Dias, Kevin & Manicom, James. *Canada and the Arctic Council: What Will Change In 2013-2015?* vierailtu 27.2.2013

<http://www.cigionline.org/articles/2012/08/canada-and-arctic-council-what-will-change-2013-2015>

Domestic Stories: Prime Minister Stephen Harper announces new Arctic offshore patrol ships, vierailtu 23.3.2013

http://www.navy.forces.gc.ca/cms/3/3-a_eng.asp?category=7&id=616

Ekliptikan kaltevuus, vierailtu 5.10.2012

<http://www.astro.utu.fi/zubi/sphere/obl.htm>

Gautier, Donald. *Assessment of Undiscovered Oil and Gas in the Arctic*, vierailtu 7.8.2012

<http://www.sciencemag.org/content/324/5931/1175>

Griffiths, Franklyn. *The Shipping News: Canada's Arctic Sovereignty Not on Thinning Ice*, s. 257-282, *Spring 2003*, International Journal, Vol 58. No. 2, Canadian International Council, 2003

Huebert, Rob, *Canadian Arctic Security Issues: Transformation in the Post-Cold War Era*, s. 203-229, International Journal, Vol. 54, No. 2, Canadian International Council, 1999

Huebert, Rob & Beauchamps, Benoît. *Canadian Sovereignty Linked to Energy Development in the Arctic*, s. 341-343, Arctic, Vol. 61, No.3, 2008

Lackenbauer, Whitney. "Chill out on Arctic Strategy; Contrary to Popular Belief, There is no Sovereignty or Security Crisis in The North." Toronto Star, 4.9.2008

Military Security, Energy Resources, and the Emergence of the Northwest Passage: Canada's Arctic Dilemma, vierailtu 24.8.2012

http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2012/0106/ca/dobransky_arctic.html

Napapiiri, vierailtu 5.10.2012

<http://www.astro.utu.fi/zubi/sphere/arctic.htm>

Natural Resources, vierailtu 13.6.2012

<http://arctic.ru/natural-resources>

O'Neill, Juliet. *Canada's F-35 buy could trigger Arctic arms race*, vierailtu 16.12.2012

<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=21704>

Stephen Harper renews hunt for Franklin ships long lost to the Arctic depths, vierailtu 24.8.2012

<http://news.nationalpost.com/2012/08/23/stephen-harper-franklin-expedition/>

Suomisanakirja.fi - Suvereniteetti, vierailtu 27.3.2013

<http://suomisanakirja.fi/suvereniteetti>

The Arctic: Environmental Issues – Parliament of Canada, vierailtu 9.11.2012

http://www.canadainternational.gc.ca/united_kingdom-royaume_uni/bilateral_relations_bilaterales/arctic-arctique.aspx?lang=eng&view=d

Zysk, Katarina. *Russia's Arctic Strategy – Ambitions and Constraints*, s. 103-110, 2010, Joint Force Quarterly, issue 57, 2010

TUTKIMUKSET

Abell, Tarn. *Arctic Security in a Warming World*, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2010

Chan, F.T., Bronnenhuber, J.E., Bradie, J.N., Howland, K., Simard, N. ja Bailey, S.A. 2012. *Risk assessment for ship-mediated introductions of aquatic nonindigenous species to the Canadian Arctic*. DFO Can. Sci. Advis. Sec. Res. Doc. 2011/105. vi + 93 p.

Dittman, Paul. *In Defence of Defence: Canadian arctic Sovereignty and Security*, , Journal of Military and Strategic Studies, Vol. 11, Issue 3, 2009

Huebert, Rob. *Canadian Arctic Sovereignty and Security in a Transforming Circumpolar World*, Canada's International Council, 2009

Rochette, J.G.C.Y. *Northern lights, implementing lasting changes before the sun sets*, Canadian Forces College, 2008

Wicks, Craig. *Canadian sovereignty: a pragmatic look at an arctic nemesis and how surveillance can finally vanquish this beast*, Canadian Forces College, 2009

MUUT JULKAISUT

Eskola, Susanna. *Turvallisuus käsitteenä*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 3, Strategian asiatietoa, No 10, 2008

Government of Canada. *Arctic Integrating Concept*, Ottawa: Chief of Force Development, 2010

Government of Canada. *Canada's International Policy Statement*, 2005

Government of Canada. *Canada First Defence Strategy*, 2008

Government of Canada. *Our North, Our Heritage, Our Future*, Minister of Indian Affairs and Northern Development and Federal Interlocutor for Métis and Non-Status Indians Ottawa, 2009

Government of Canada. *Securing an Open Society: Canada's National Security Policy*, National Library of Canada, 2004

Ulkoasiainministeriö. *Suomi ja Kanada –Pohjoiset kumppanit*, Ulkoasiainministeriön julkaisu, 2011

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja. *Suomen arktinen strategia*, Yliopistopaino, 2010

Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus ja sen XI osan soveltamiseen liittyvä sopimus, Yhdistyneet Kansakunnat

LIITTEET

Beaufort Sea: U.S. and Canadian claims, vierailtu 26.3.2013

<http://byers.typepad.com/arctic/beaufort-sea-us-and-canadian-claims.html>

The Northwest Passage, vierailtu 26.3.2013

<http://arcticecon.wordpress.com/2012/01/13/the-northwest-passage-dispute-canada-map-with-exclusive-economic-zones/>

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Munk School of Global Affairs. *Operation Nanook – The Munk-Gordon Arctic Security Program*, 2010

LIITELUETTELO

Liite 1 Kanadan arktinen alue

Liite 2 The Northwest Passage

Liite 3 Beaufort Sea: U.S. and Canadian claims

Luoteisväylä¹⁰³

¹⁰³ The Northwest Passage, <http://arcticecon.wordpress.com/2012/01/13/the-northwest-passage-dispute-canada-map-with-exclusive-economic-zones/>, vierailtu 26.3.2013

Kanadan ja Yhdysvaltojen rajakiista Beaufortin merellä¹⁰⁴

¹⁰⁴ Beaufort Sea: U.S. and Canadian claims, <http://byers.typepad.com/arctic/beaufort-sea-us-and-canadian-claims.html>, vierailtu 26.3.2013